

Obsah

Úvod	13
Označování, číslování a rozdělení československých norem	15
Matematika	
Mocniny, odmocniny, plochy kruhů atd.	18
Goniometrické funkce	22
Planimetrie a stereometrie	26
Mechanika	
Zákonné měrové jednotky	32
Momenty setrvačnosti a moduly průřezů	34
Nosníky namáhané na ohyb	39
Měrné tlaky čepů a ložisek	41
Tření	42
Přehled základních vzorců pro prosté namáhání	43
Mechanické vlastnosti konstrukčních materiálů	44
Vzpěrná pevnost	49
Hydromechanika	
Rychlosti proudění v potrubí	52
Termomechanika	
Sdílení tepla	56
Součinitelé délkové a objemové roztažnosti	57
Měrná tepla, body tání a varu	58
Výhřevnost paliv	59
Voda a sytá pára na mezi sytosti (podle tlaků)	60
Voda a sytá vodní pára na mezi sytosti (podle teploty)	62
Přehřátá vodní pára	64

Nasyčený vlhký vzduch	66
Diagram <i>i-s</i> vodní páry	68

Technické kreslení

Formáty výkresů	70
Popisování	71
Měřítko a čáry	74
Snímky a skládání výkresů	75
Zaoblení a sražení hran	76
Zápichy	77
Značení profilového materiálu	79
Složené rohové razítko strojnických výkresů	80
Doplňovací razítko pro výrobní výkresy ozubených kol (příklady)	83
Výkresy pružin	87
Normální průměry a jiné délkové rozměry	88

Strojní součásti

Lícování	90
Přehled uložení ISA v soustavě jednotné díry	90
Vybraná uložení ISA	91
Příklady uložení v přesných a středních stupních lícování	92
Příklady uložení v hrubém stupni lícování	95
Mezní úchytky vybraných děr v soustavě ISA	96
Mezní úchytky vybraných hřídelů v soustavě ISA	98
Mezní úchytky netolerovaných rozměrů	100
Značení tolerovaných rozměrů	101
Drsnost povrchu	102
Úchytky tvaru a polohy	104
Středicí důlky s vrcholovým úhlem 60° a 90°	108
Středicí důlky se závitem a s vrcholovým úhlem 60°	110
Slévárenské úkosy modelů a odlitků	111
Poloměry vnitřních zaoblení odlitků ze šedé litiny	112
Výkovky ocelové zápustkové	114
Závity	117
Názvosloví	117
Metrické závity základní řady	120
Metrické závity s jemným stoupáním	122
Whitworthův závit	123
Trubkový závit válcový	124
Oblý závit	125
Lichoběžníkový závit rovnoramenný	126
Lícování závitů	127
Mezní úchytky závitů šroubu Sh	128
Mezní úchytky závitů matic SH	129

Šrouby	130
Otvory klíčů	130
Klíče. Hlavy otevřených klíčů	131
Prostor potřebný pro použití otevřených klíčů na šestihrany	132
Válcové zahlobení pro šrouby se šestihrannou hlavou, maticí a podložkou	133
Výběhy a drážky vnějšího závitu metrického	134
Výběhy a drážky vnitřního závitu metrického	135
Hloubka otvorů pro závrtné šrouby s metrickým závitem	136
Konce šroubů	137
Průměry otvorů pro šrouby	138
Výchozí materiál pro šrouby a matice	139
Přesné šrouby se šestihrannou hlavou	140
Lícované šrouby s dlouhým závitem	141
Přesné šrouby s válcovou hlavou	142
Válcové zahlobení pro válcové hlavy šroubů	143
Přesné šrouby s válcovou hlavou s vnitřním šestihranem	144
Přesné šrouby s půlkulovou hlavou	145
Zápustné šrouby	146
Kruželové osazené zahlobení pro zápustné hlavy šroubů	147
Zápustné šrouby s hlavou čočkovitou	148
Stavěcí šrouby se zářezem a s hrotem	149
Upínací šrouby s osazeným koncem, s nákrůžkem a s čípkem	150
Závrtné šrouby do oceli, do litiny, do slitin hliníku	151
Matice	152
Přesné šestihranné matice	152
Přesné korunové matice	153
Uzavřené matice	154
Kruhové matice s otvory a se zářezy	155
Rýhované matice	156
Upínací a stahovací kruhové matice	158
Podložky	159
Přesné podložky	159
Pružné podložky	160
Pojistné podložky s nosem a s jazýčkem	161
Vějířovité podložky s vnějším a s vnitřním ozubením	163
Pojistné podložky k maticím upínacích pouzder s ozuby	164
Podložky pro nosníky U a I	165
Kolíky	166
Válcové a kruželové kolíky	166
Kruželové kolíky s vnějším a s vnitřním závitem	167
Rýhované kolíky a hřeby	168
Pružné kolíky a šroubové hřeby	169
Závlačky	170
Pojistné kroužky	171
Klíny a pera	172
Klíny ploské bez nosu, s nosem	172
Klíny drážkové a vsazené	173
Klíny tangenciální	174
Pera těsná zaoblená	175
Pera vodící zaoblená	176
Pera kotoučová	177

Nýty	178
Nýtové spoje přeplátováním a se stykovými deskami	182
Vzdálenosti os nýtových rysek	183
Svary	184
Znaky svarů	184
Návarové plochy pro ruční tavné svařování	185
Příklady značení svarů	186
Vysvětlivky pro znaky svarů	188
Pružiny šroubovitě válcové tlačné a tažné	189
Potrubí	191
Jmenovité tlaky Jt pro teploty nad a pod 0 °C	191
Jmenovité světlosti Js	193
Číselné značení látek protékajících potrubím	194
Přímé litinové odpadní trouby	195
Rozměry hrdel a konců litinových odpadních trub a tvarovek	196
Trubky ocelové a bezešvé	197
Rozměry bezešvých ocelových trubek pro potrubí	198
Rozměry svařovaných ocelových trubek	199
Ocelové hrdlové trubky	200
Ocelové bezešvé trubky závitové	201
Výpočet tloušťky stěn trubek	202
Přírubová hrdla ze šedé litiny	203
Nákrůžky a výkrůžky přírub	204
Pera a drážky přírub	205
Příruby přivařovací s krkem	206
Průměry děr pro přírubové šrouby a okrajové vzdálenosti	208
Fitinky z temperované litiny	209
Fitinková šroubení z temperované litiny	210
Kohouty	211
Ventily	212
Šoupátka	214
Klapky	215
Kreslení potrubí ve schématech a dispozičních výkresech	216
Utěsňování spojů	218
Těsnicí kroužky hřídelů „Gufero“	218
Azbestové desky „-it“	219
Kroužky kruhového průřezu	220
Těsnicí kroužky ploché	221
Hřídele	222
Výkon <i>N</i> přenášený hřídeli	222
Válcové konce hřídelů	223
Průřezy drážkových hřídelů a nábojů	224
Jemné drážkování	225
Evolventní drážkování	226
Profily drážkových hřídelů a nábojů — Mezní úchylky a drsnost povrchu	227
Ložiska	228
Ložisková pouzdra bez výstelky	228
Ložisková pouzdra s výstelkou	230
Ložisková tělesa pro dělená kluzná ložiska	232
Ložisková tělesa dělená pro valivá ložiska	234
Výšky os strojů a přístrojů	235

Jednořadá kuličková ložiska	236
Dvouřadá kuličková ložiska s kosoúhlým stykem	238
Dvouřadá naklápěcí kuličková ložiska	239
Jednořadá válečková ložiska	240
Dvouřadá naklápěcí soudečková ložiska	241
Kuželíková ložiska	242
Upínací pouzdra s maticemi a pojištěním	243
Zaoblení a osazení kroužků a hřídelů valivých ložisek	244
Jednosměrná axiální kuličková ložiska	245
Obousměrná axiální kuličková ložiska s plochými kroužky	246
Uložení vnitřního kroužku radiálních ložisek na čepu, největší dovolený počet otáček valivých ložisek	247
Směrnice pro výpočet valivých ložisek	248
Staufferovy maznice	250
Mazací zátky s kuličkou	251
Mazací hlavice ploché, mazací hlavice kulové	252
Olejoznaky úhlové bez ochranné trubky	253
Olejoznaky kruhové	254
Minerální oleje a tuky	255
Ložiskové oleje minerální	256
 Spojky	 258
Výpočet velikosti spojek pružných a třecích	258
 Čepy	 259
 Ocelová lana, kladky a bubny	 264
Ocelová lana šestipramenná	264
Výpočet ocelových lan pro jeřáby a jiná zdvihadla	268
Kladky a bubny pro ocelová lana	269
Drážky a věnce kladek litých pro jeřáby, zdvihadla a výtahy	270
Drážky lanových bubnů pro jeřáby, zdvihadla a výtahy	271
 Převody řemenové	 272
Řemenice pro ploché řemeny	272
Klínové řemeny — Rozměry	274
Klínové řemeny a řemenice — Výpočet	275
Řemenice pro klínové řemeny	277
 Převody řetězové	 279
Svařované řetězy kalibrované zkoušené	279
Nerozebíratelné Gallovy řetězy	280
Pouzdrové řetězy rychloběžné	282
Válečkové řetězy jednořadé	283
Ozubení řetězových kol	284
Směrnice pro výpočet pouzdrových a válečkových řetězů	286
 Převody ozubenými koly	 287
Moduly čelních ozubených kol, rozměr přes zuby	287
Směrnice pro výpočet čelních a kuželových kol se zuby příkými a šikkými	288
Směrnice pro výpočet šnekových soukolí	296
Převodovky s jedním čelním soukolím	300
 Pístní kroužky a čepy	 302
Těsnicí pístní kroužky válcové	302

Stírací pístitní kroužky s výřezy	303
Pístitní kroužky	304
Pístitní čepy	305

Technologie

Materiál	308
Číselné označování ocelí	308
Třídy ocelí	309
Označování oceli třídy 10	310
Příklady použití konstrukčních ocelí obvyklých jakostí	311
Příklady použití ušlechtilých konstrukčních ocelí	312
Příklady použití nástrojových ocelí	313
Příklady použití ocelí na odlitky uhlíkové a slitinové	314
Šedá litina nelegovaná	315
Temperovaná litina	316
Měď a slitiny mědi tvářené	317
Číselné označování neželezných kovů těžkých a lehkých	318
Hliník a slitiny hliníku tvářené	319
Olovo. Plastické hmoty	320
Pryž	321
Materiál na kluzná ložiska	322
Ocel válcovaná, tažená a plechy	323
Tyče kruhové válcované zatepla	323
Tyče čtvercové válcované zatepla	325
Tyče ploché válcované zatepla	327
Široká ocel válcovaná zatepla	329
Tyče průřezu I válcované zatepla	331
Tyče průřezu U válcované zatepla	332
Tyče průřezu rovnoramenného L	333
Tyče průřezu nerovnoramenného L	334
Pásy ocelové válcované zastudena	335
Tažené ocelové dráty kruhového průřezu	336
Tyče kruhové z ocelí 10 až 16 tažené zastudena	337
Tyče čtvercové z ocelí tříd 10 až 16 tažené zastudena	338
Tyče ploché z ocelí tříd 10 až 16 tažené zastudena	339
Tyče šestihránné z ocelí tříd 10 až 16 tažené zastudena	340
Plechý ocelové tenké z ocelí třídy 10 a 11 válcované zatepla	341
Plechý ocelové tlusté	342
Plechý ocelové na kotle a tlakové nádoby	345
Přehled ocelí pro plechy na kotle a tlakové nádoby	346
Nástroje	347
Otáčky a řezné rychlosti vrtáků	347
Doporučené řezné rychlosti a posuvy vrtáků	348
Vrtáky s kuželovou stopkou	350
Výhrubníky s kuželovou stopkou, otáčky pro vyhrubování	351
Otáčky při vystružování, přídavky na vystružování, řezné rychlosti a posuvy válcových výstružníků	352
Ruční výstružníky	353
Strojní výstružníky s kuželovou stopkou	354
Kuželové záhlubníky s kuželovou stopkou	355
Sadové závitníky ruční a strojní s krátkou stopkou	356
Ruční závitové čelisti kruhové na metrické závity	357
Válcové frézy hrubozubé	358

Čelní frézy válcové levořezné s válcovou stopkou, čelní frézy válcové polo- hrubozubé pravořezné	359
Frézy na drážku klínů nástrčné	360
Kotoučové frézy hrubozubé s přímým ostrím nástrčné, směrnice pro volbu řezné rychlosti při frézování	361
Řezné rychlosti při soustružení	362
Přehled slinutých karbidů a jejich označování	365
Druhy ostření nožů z nástrojové oceli rychlořezné, velikost úhlu sklonu hlav- ního břitu	366
Pravé ubírací nože přímé	367
Volba brusných kotoučů podle jakosti	368
Bruslé kotouče ploché	369
Kuželovitosti nástrojových stopek a dutin, velikosti strmých kuželů nástro- jových	370
Vrtání, pera a drážky fréz i frézovacích trnů	371
Nástrojové čtyřhrany krátké, nástrojové čtyřhranné otvory průběžné	372
Kuželové stopky metrické s unášečem	373
Kuželové dutiny Morseovy s otvorem pro unášeč, výběr metrických a morseo- vých stopek a dutin	374

Výrobní konstrukce

Přípravky	376
Kulové hlavy upínacích šroubů a kuželová zahloubení. Šrouby k otočným podložkám a třmenům	376
Šrouby s nasazenou rukojetí a s čípkem	377
Šrouby s kolíkovou rukojetí	379
Vysoké matice šestihranné s nákrůžkem, s rovinnou a kulovou dosedací plochou	380
Vysoké matice čtyřhranné s nákrůžkem	381
Rýhované matice. Rychloupínací matice	382
Matice s kolíkovou, matice s posuvnou rukojetí	383
Kruhové podložky zesílené. Kruhové vroubkované podložky s výřezem	384
Kulové podložky a kuželové pánve	385
Otočné podložky	386
Otočné třmeny	387
Přítlačné opěrky s dosedací plochou rovinnou	388
Přítlačné opěrky s dosedací plochou kulovou	389
Šroubové rozpěrky	390
Pevné opěrky boční	391
Pevné opěrky s válcovou hlavou	392
Pevné opěrky se šestihranou hlavou	393
Opěrky stavitelné	394
Podpěrky pod upínky	395
Stojánek k podpěrkám pod upínky	396
Středicí vložky	398
Vodicí vložky do drážek T, koule k rukojetím	399
Ruční kolečka křížová	400
Knoflíky. Přímé rukojeti	401
Kulové rukojeti	402
Křídlaté rukojeti	403
Jednoduché výstředníkové páky	404
Rozvidlené výstředníkové páky	405
Upínky tvaru U	406
Ploché upínky posuvné	407
Ploché upínky otočné	408
Středicí čepy válcové, středicí čepy zploštělé	409

Pojišťovací kolíky	410
Přiřazení děr pouzder k nástrojům	411
Pevná vrtací pouzdra hladká	412
Pevná vrtací pouzdra s nákrůžkem	413
Pevná vodicí pouzdra hladká	414
Pevná vodicí pouzdra s nákrůžkem	415
Nástrčná vrtací pouzdra	416
Porovnání čísel tvrdosti s pevností ocelí	417

Elektrotechnika

Značení izolovaných vodičů	420
Trvalá proudová zatížení a přiřazení pojistek	421
Příkony pracovních strojů	422
Olověné akumulátory	423
Trojfázové asynchronní motory s kotvou nakrátko	424
Trojfázové asynchronní motory s kotvou kroužkovou	426

Abecední rejstřík

Abecední rejstřík	428
-----------------------------	-----